

Яблонская А.В. Исследования инвестиционных рисков

Учет риска при хозяйственной деятельности экономических субъектов в рыночных условиях является необходимым условием для их эффективного развития. Для этого нужно проводить системную работу по своевременному выявлению источников угроз, выбора оптимальных методов управления риском, от воздействия факторов риска и уменьшение вероятности наступления неблагоприятных для производства событий.

Ключевые слова: инвестиционные риски, инвестиционный менеджмент.

Yavlonska A.V. Research of investment risks

A risk account during economic activity of economic subjects in market conditions is necessary pre-condition for their effective development. It is for this purpose needed to conduct systematic work on timely detection of sources of threats, choosing the best methods of risk management from the effect of risk factors and reduce the likelihood of occurrence of unfavourable events.

Keywords: investment risks, investment management.

УДК 336.221.2

Магістр Л.М. Якимчук;

доц. В.М. Чубай, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

**ВИБІР ОПТИМАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ ОПОДАТКУВАННЯ ТА
ЗМЕНШЕННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ЯК
ПЕРЕДУМОВА СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПОДАТКОВОЇ
СИСТЕМИ**

Розглянуто принципи оподаткування, на яких ґрунтувалась податкова система України до прийняття Податкового кодексу України, і принципи податкового законодавства після його ухвалення, здійснено аналіз їхнього впливу на економіку держави. Проаналізовано рівень податкового навантаження в Україні та запропоновано шляхи його зниження.

Ключові слова: податки, податкова система, принципи оподаткування, принципи податкового законодавства, податкове навантаження.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні однією з найважливіших проблем є розбалансованість податкової системи, що негативно впливає на економічний розвиток нашої держави та її фінансову незалежність. Саме тому виникає необхідність у гармонізації принципів оподаткування та зменшенні податкового навантаження з метою створення ефективної податкової системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Принципи оподаткування завжди здійснювали значний вплив на економіку будь-якої держави, внаслідок чого активно їх досліджували багато вчених, зокрема: В. Столяров [12], О. Музиченко [12], Ю. Іванов [5], А. Крисоват [5], О. Десятнюк [5]. Вагомий внесок у дослідження податкового навантаження здійснили В. Вишневський [2], В. Корнус [6], В. Мельник [7], А. Соколовська [11] та інші. Але варто зазначити, що досі немає оптимальної методики оцінювання рівня податкового навантаження.

Постановка завдання. Дослідження принципів податкової системи України, рівня податкового навантаження та їхнього впливу на економічний розвиток держави, а також розроблення заходів із зменшення податкового навантаження в Україні.

Виклад основного матеріалу. Податки є ефективним інструментом реалізації державної політики у сфері економіки та соціального розвитку. Однією з умов створення ефективної податкової системи є гармонізація принципів оподаткування, без яких неможлива побудова системи оподаткування та які є основою податкового права.

Податкова система кожної з держав ґрунтується на принципах, які інколи істотно відрізняються від принципів інших країн, що зумовлене рівнем економічного розвитку, культури, менталітетом та іншими особливостями. До 01.01.2011 р. принципи побудови системи оподаткування в Україні визначались у ст. 3 Закону України "Про систему оподаткування" [10], а після цієї дати принципи податкового законодавства розкриваються у ст. 4 Податкового кодексу України [8].

Столяров В. та Музиченко О. виокремлюють такі принципи, на основі яких здійснюється оподаткування в країнах, які здобули незалежність після розпаду радянського режиму (табл. 1) [12].

Табл. 1. Принципи, на основі яких здійснюється оподаткування в колишніх соціалістичних країнах

Країна	Принципи оподаткування																			
	обов'язковість	загальність	справедливість	визначеність	рівність	законність	презумпційність	недискримінаційність	обґрунтованість	стабільність	єдність	стимулювання	доступність	гласність	ефективність	рівномірність	компетентність	пропорційність	рівнозначність	нейтральність
Азербайджан		+	+	+	+	+	+	+	+			+	+							
Білорусь	+			+	+			+												
Вірменія		+								+										
Грузія	+	+		+		+														
Казахстан	+	+	+	+							+			+						
Киргизстан	+		+	+		+	+				+			+						
Молдова			+	+					+						+				+	
Росія	+	+	+	+	+	+	+	+	+											
Таджикистан	+				+	+														
Туркменістан	+	+			+	+														
Узбекистан	+	+	+		+		+	+												
Україна*	+		+		+				+	+	+	+	+		+	+	+	+		
Україна**		+	+		+					+	+				+				+	+

Примітки: * до прийняття Податкового кодексу; ** після прийняття Податкового кодексу

Дослідивши принципи оподаткування, які діють в економічно розвинених країнах та в Україні, можна з впевненістю стверджувати, що їх наявність та застосування істотно впливає на економічне становище будь-якої держави, адже вони є основою податкового законодавства. З огляду на прийняття в Україні Податкового кодексу зазнав змін перелік принципів податкового законодавства, які можна поділити на три групи [8; 13, с. 5-6].

I група – нововведені принципи, до яких належать, зокрема, принцип загальності оподаткування, невідворотності настання визначеної законом від-

повідальності, презумпції правомірності рішень платника податку, фіскальної достатності, економічності оподаткування, нейтральності оподаткування.

Позитивно впливатиме на економіку нашої держави принцип невідворотності настання визначеної законом відповідальності в разі порушення податкового законодавства, що має на меті зменшити частку тіньової економіки та збільшити таким чином надходження до бюджету. Варто зазначити важливість принципу презумпції правомірності рішень платника податку, що регулює відносини між платниками податку та контролюючими органами в разі неоднозначності тлумачень нормативно-правових актів на користь платника. Однак важливим залишається те, аби нововведені принципи сприяли гармонізації податкової системи та не мали лише декларативного характеру.

II група – принципи, у яких змінилась тільки назва. До них належать принцип рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, принципи соціальної справедливості, стабільності, принцип рівномірності та зручності сплати, єдиного підходу до встановлення податків і зборів.

III група – принципи, які відмінено, зокрема – це принципи обов'язковості, обґрунтованості, стимулювання, доступності, компетентності, пропорційності, рівнозначності. Зазначимо, що відмінені принципи були досить позитивними, а їх відсутність може зумовити в процесі здійснення оподаткування негативні наслідки для економічного розвитку України. Зокрема, це стосується принципу стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності, який передбачав введення пільг щодо оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на розвиток виробництва, та принципу стимулювання науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції. Бракуватиме також принципу доступності, який регулював би забезпечення зрозумілості норм податкового законодавства для платників податків і зборів (обов'язкових платежів).

Податкова політика є важливим чинником економічного розвитку будь-якої держави і характеризується зокрема рівнем податкового навантаження на платника податків.

В економічній науковій літературі немає єдиного тлумачення поняття "податкове навантаження". Досить часто воно ототожнюється з терміном "податковий тягар", який, згідно з фінансово-економічним словником [4, с. 579], означає "питому вагу всіх податкових платежів за певний час (фінансовий рік) у величині валового доходу платника податку".

У міжнародній практиці для визначення загального рівня податкового тиску призначений податковий коефіцієнт (tax ratio), який розраховують як відношення суми сплачених податків, враховуючи обов'язкові відрахування в державні соціальні фонди, до ВВП у ринкових цінах. Обов'язкові відрахування у соціальні фонди включаються внаслідок розрахунку податкового коефіцієнта тому, що в міжнародній практиці їх розглядають не як звичайні страхові внески, а як податки [1, с. 38].

Деякі вчені вважають аналогом податкового коефіцієнта в Україні частку доходів зведеного чи державного бюджету у ВВП. Проте порівняння цих двох показників є некоректним, адже, по-перше, доходи бюджету охоп-

люють не лише податкові надходження, по-друге, вони не включають платежі в Пенсійний фонд.

Податковий коефіцієнт у нашій державі одними з перших розрахували А.М. Соколовська [11] і В.П. Вишневський [2], які визначили перелік обов'язкових платежів, що використовуються під час обчислення податкового коефіцієнта.

Дослідження податкових платежів у 2010 р. (табл. 2), здійснені аудиторською компанією PriceWaterHouseCoopers та Світовим банком, свідчать, що Україна за простотою системи оподаткування посідає 181 місце (зі 183). Нижче України у рейтингу "Paying Taxes" тільки Венесуела (182 місце) та Білорусь (183 місце) [14]. Така податкова система чинить значний податковий тиск на платників податку і зумовлює те, що займатись чесним бізнесом в Україні – обтяжливо.

Табл. 2. Показники простоти сплати податків деяких країн за оцінкою PriceWaterHouseCoopers та Світового банку

Країни	Кількість податкових платежів		Час, необхідний для розрахунку та сплати податку		Загальна ставка оподаткування		Узагальнений показник простоти оподаткування
	показник	місце в рейтингу	показник, год/рік	місце в рейтингу	показник, %	місце в рейтингу	
Мальдіви	1	1	менше 1	1	9,1	3	1
Катар	1	1	36	3	11,3	5	2
Гонконг, Китай	4	4	80	14	24,2	22	3
Україна	147	183	736	175	57,2	149	181
Венесуела	71	176	864	176	61,1	156	182
Білорусія	107	181	900	177	99,7	177	183

Причини ухилення від сплати податків

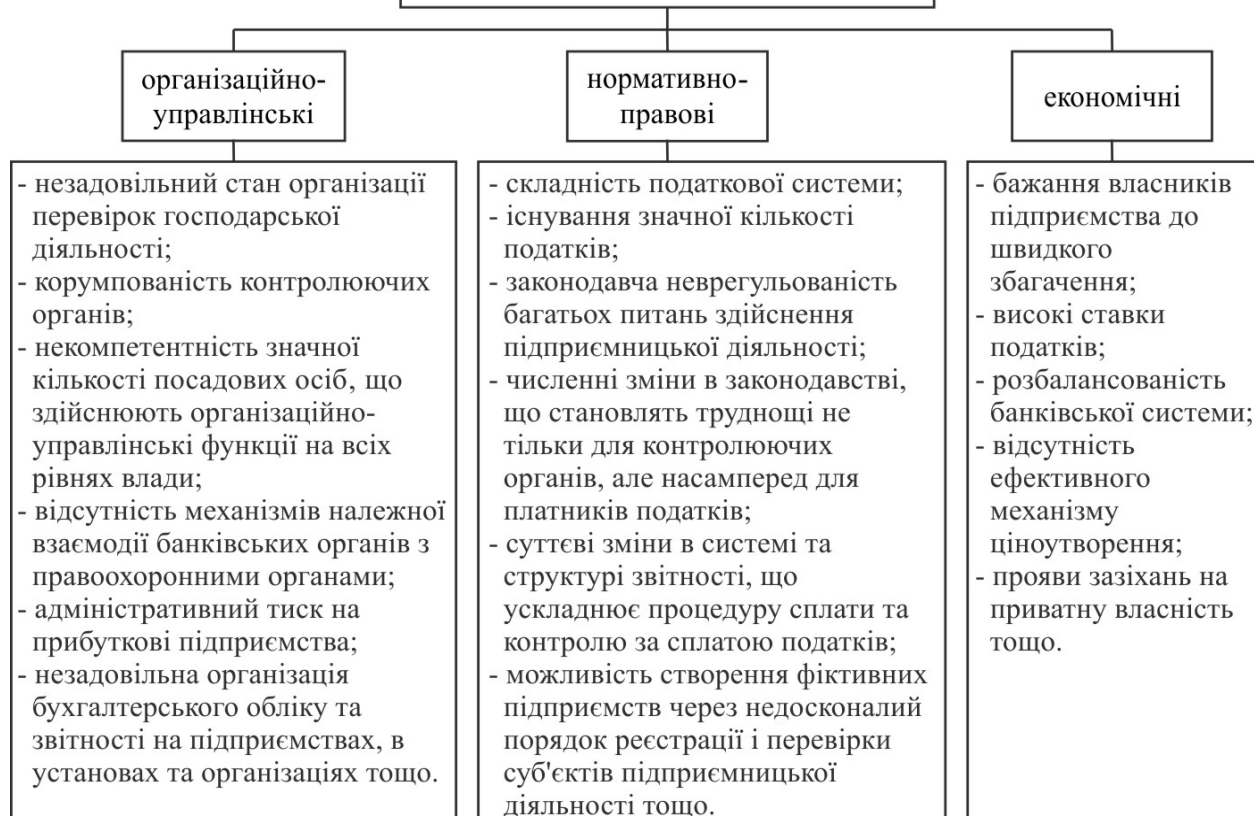

Рис. Причини ухилення від сплати податків

В Україні рівень податкового навантаження на економіку загалом у середньому за 2005-2009 рр. з урахуванням платежів до Пенсійного та інших фондів соціального призначення, становив 37,9 % від ВВП, зокрема в 2008 р. – 39,1 %, 2009 р. – 37,3 % [9].

Значний податковий тиск призводить до неспроможності сплачувати занадто високі ставки податків, і як наслідок – до ухилення від сплати податків, що є великою проблемою, яка завдає значної шкоди інтересам держави. У Фінансово-економічному словнику [4, с. 587] ухилення від сплати податків трактується як свідомі дії платників податків, спрямовані на несплату податків через заниження відомостей про величину доходів чи вартість майна, які підлягають оподаткуванню, або повне їх приховування. Боротьба з цим явищем вимагає розуміння суті та причин його настання (рис.).

Зниження податкового навантаження на економіку – головне завдання, яке постає перед реформаторами податкової системи, є необхідною умовою появи позитивних зрушень в економічній та податковій сферах, і воно повинно передбачати:

- податкове планування, основою якому має слугувати чинне податкове законодавство;
- гармонійне поєднання інтересів держави та платників податків;
- збалансування податкового навантаження серед платників податків;
- удосконалення системи соціальних пільг з метою недопущення їх невідповідного надання;
- зменшення шляхів ухилення від сплати податків;
- економічне обґрунтування доцільності надходження сум податкових платежів, що істотно перевищують адміністративні витрати на їх збір та інші.

Висновки. У процесі аналізу принципів побудови та функціонування податкової системи України виявлено їх незбалансованість та часте недотримання на практиці. Це призводить до появи низки вад, одним із яких є високий рівень податкового навантаження на платників податків, що негативно впливає на економічний і соціальний розвиток нашої держави. Складність існуючої системи оподаткування зокрема призводить до ухилення від сплати податків, що ще більше актуалізує наявну ситуацію. Важливе значення для збалансування податкової системи належить зниженню податкового навантаження, проте варто враховувати, що перші 2,5-3 роки це зумовить зменшення податкових надходжень до бюджету, і як наслідок – зростання його дефіциту.

Література

1. **Азаров М.Я.** Бюджетна політика у контексті соціально-економічного розвитку України. – У 6-ти т. – Т.3: Розвиток системи податків як основи зміцнення державних фінансів : монографія / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфименко та ін. – К. : Вид-во НДФІ, 2004. – 308 с.
2. **Вишневский В.П.** Уход от уплаты налогов: теория и практика : монография / В.П. Вишневский, А.С. Веткин. – Донецк : Изд-во НАН Украины. Ин-т экономики пром-ти, 2003. – 228 с.
3. **Дропа Я.** Податкове навантаження та його вплив на економіку України / Я. Дропа, І. Чабан. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.lnu.edu.ua/faculty/ekonom/Form_Rynk_Econ/2009_19/32_дропа,чабан.pdf.
4. **Загородній А.Г.** Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005. – 715 с.

5. **Іванов Ю.Б.** Податкова система : підручник / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – К. : Вид-во "Атіка", 2006. – 920 с.
6. **Корнус В.** Податкове навантаження та купівельна спроможність населення в економіці України / В. Корнус // Вісник НБУ. – 2008. – № 7. – С. 35-49.
7. **Мельник В.М.** Обмежувальна та стимулювальна роль податків / В.М. Мельник // Фінанси України. – 2006. – № 1. – С. 31-38.
8. **Податковий кодекс України:** Закон України від 2.12.2010 р., № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
9. **Позиція ФПУ** щодо окремих напрямів реформування податкової системи України. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.fpsu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2571%3A2010-06-11-10-36-02&catid=61%3A2009-07-30-20-02-53&Itemid=34&lang=uk.
10. **Про систему оподаткування:** Закон України від 28.12.1994 р., № 334/94-ВР. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
11. **Соколовська А.М.** Податкова система держави: теорія і практика становлення / А.М. Соколовська. – К. : Вид-во "Знання-Прес", 2004. – 454 с.
12. **Столяров В.Ф.** Принципи оподаткування в національних податкових системах країн з транзитивними економіками / В.Ф. Столяров, О.В. Музиченко. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=253>.
13. **Строїч С.** Теорія сплати податків в Україні / С. Строїч // Всеукраїнська професійна газета "Все про бухгалтерський облік". – 2010. – № 114. – С. 5-12.
14. **Paying Taxes 2010.** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/data-tables.jhtml>.

Якимчук Л.М., Чубай В.М. Выбор оптимальных принципов налогообложения и уменьшения налоговой нагрузки как предпосылка создания эффективной налоговой системы

Рассмотрены принципы налогообложения, на которых основывалась налоговая система Украины до принятия Налогового кодекса Украины, и принципы налогового законодательства после его принятия, осуществлен анализ их влияния на экономику государства. Проанализирован уровень налоговой нагрузки в Украине и предложены пути его снижения.

Ключевые слова: налоги, налоговая система, принципы налогообложения, принципы налогового законодательства, налоговая нагрузка.

Iakymchuk L.M., Chubay V.M. Choice of optimum principles of taxation and diminishing of tax loading as pre-condition of creation of effective tax system

Principles which the tax system of Ukraine is based on are considered, to and after acceptance of the internal revenue code of Ukraine, the analysis of their influence is carried out on the economy of the state. The level of the tax loading in Ukraine and the ways of his decline are offered.

Keywords: taxes, tax system, principles of taxation, principles of tax law, tax loading.

УДК 336.226+336.14(477)

*Доц. Н.Б. Ярошевич, канд. екон. наук;
магістрант Ю.Ю. Ілюсь – НУ "Львівська політехніка"*

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК У ДОХОДАХ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проаналізовано основні тенденції, їх причини та проблеми надходження податку з прибутку підприємств до загального фонду Державного бюджету з огляду на зміну податкового законодавства.

Ключові слова: Державний бюджет, загальний фонд Державного бюджету, доходи Державного бюджету, податок на прибуток підприємств, ставка податку на прибуток підприємств.